

Nr 100.

Af herr **Cederborg**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående
ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken.

I den af justieombudsmannen vid 1900 års riksdag afgifna ämbetsberättelse hemställdes om lagbestämmelser i syfte att vinna utsträckt tillämpning af det s. k. kontumacialförfarandet i vissa skuldfordringsmål.

Justitieombudsmannen erinrade därvid, att införandet af 1877 års utsökningslag brutit en förut allmänneligen tillämpad praxis, att exekutiv myndighet efter lagsökning utdömde jämväl sådana fordringar, som icke grundade sig på skriftligt fordringsbevis. Man hade härvid gått ut ifrån, att, då gäldenären uteblef med förklaring, detta kunde anses liktydigt med, att han ej ville bestrida borgenärens utgifter. Då utsökningslagen i 12 § bestämde, att lagsökning hos öfverexekutor ej kunde ske under annat villkor än att borgenären för sin fordran åberopade skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, hade efter lagens ikraftträdande alla andra lagsökningsmål öfverflyttats till de allmänna domstolarna. Härigenom hade efter justitieombudsmannens mening lagskipningen i dessa mål väsentligt försämrats, emedan domstolarna i allmänhet icke ansåge sig kunna betrakta svarandens uteblifvande såsom ett godkännande af krafvet. Följden voro, att den uteblifna svaranden bötfälldes, hvarjämte målet uppsköts till annan dag med föreläggande för svaranden vid vite att då komma tillstädes. Vanligen inträffade det, att svaranden flera gånger uteblef och fälldes till böter eller viten, och sålunda komme, utom det att för kändan den en dyrbar tid gått förlorad, proceduren att kosta svaranden onödiga böter och onödigt stora rättegångskostnader. Svaranden köpte sålunda det anstånd, han genom sitt uteblifvande utverkat, mycket dyrt, och det funnes utan tvifvel gäldenärer, som kunde härleda sin ekonomiska ruin från den tid, då de började begagna sig af den metod, lagstiftningen sålunda åt dem anvisat att vinna uppskof med likvid af sina skulder. Många voro ock de fordringsägare, som, ifall gäldenären till sist ej kunde

fullgöra hvad honom ådömdes, åsamkades betydliga förluster genom de onödiga rättegångskostnader, som den nämnda uppskofsproceduren vållat dem.

Jämte omförmälände, att vid Sveriges advokatsamfunds årsmöte år 1898 ifrågavarande spörsmål varit föremål för öfverläggning och att därvid samtliga talare varit ense om behovet af en ändring i det af justitieombudsmannen angifna syfte, framhöll justitieombudsmannen i sin ofvannämnda framställning vidare, att några domstolar emellertid ansåge sig oförhindrade att äfven i skuldfordringsmål, däri skriftligt fordringsbevis ej åberopades, vid svarandens uteblifvande genom treskodom bifalla krafvet. Denna praxis gällde i allmänhet endast fordringsanspråk, som grundade sig å räkning öfver utborgade varor eller verkställdt arbete samt under villkor att räkningen vore noga specificerad och blifvit jämte stämningen svaranden delgifven. Som erfarenheten visat, att dylika domar ytterst sällan öfverklagades, syntes däri ligga ett kriterium på den materiella riktigheten af denna praxis, och då den vore till uppenbar fördel icke blott för borgenärerna utan jämväl för galdenärerna, syntes genom densamma vara angifven den riktning, hvari en lagändring borde gå. Ändamålet kunde vinnas genom bestämmelser så affattade, att domaren däraf föränleddes att i skuldfordringsmål betrakta svarandens uteblifvande vid första rättegångstillfället och hans underlåtenhet att därvid genmäla kärandens sakuppgifter såsom ett godkännande af krafvet, därest icke omständigheterna vore af beskaffenhet att verka en annan uppfattning.

Riksdagen, som anslöt sig till justitieombudsmannens uppfattning, anhöll i skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att det så kallade kontumacialförfarandet måtte mera allmänt, än som ägde rum, vinna tillämpning i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis icke åberopas.

Då riksdagsskrifvelsen i ämnet den 2 december 1904 anmäldes hos Kungl. Maj:t, framhöll föredragande departementschefen, att inom Första kammaren yppat sig någon tvekan, huruvida den reform, om hvars behöflighet alla syntes vara ense, borde ske genom ett stadfästade af den af justitieombudsmannen omförmälda domstolspraxis eller man icke snarare borde återgå till det system, som inom den exekutiva processen tillämpats före 1877 års utsökningslag. Denna tvekan syntes egentligen hafva berott på en farhåga, att den af justitieombudsmannen ifrågasatta lagändringen ej låte sig genomföra utan rubbning af de grundprinciper, hvarå rättegångsförfarandet i tvistemål enligt gällande rätt hvilade. Departementschefen ansåg emellertid, att en lagändring i antydda riktning kunde före-

tagas utan rubbning af civilprocessens grunder, nämligen om man — med bibehållande af grundsatsen, att domstolen i hvad tvistemål som helst äger, då svaranden förfallolöst uteblifver vid första rättegångstillfället, döma i saken, efter ty som sanning däri utletas kan — bredvid denna princip i vissa mål inrymde möjligheten att döma enligt de af kändanden anförda grunder, utan att bevisning erfordrades, i det att rätten, i följd af svarandens underlåtenhet att bestrida kändandens påståenden, toge dem för goda. I sådant syfte framlade departementschefen ett förslag till lag om ändrad lydelse af 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken. I den förra paragrafen föreslogs införande af följande stadgande: »Kräfver kändanden fordran i penningar, och är det ej skadestånd, är grunden för anspråket tydligt och fullständigt angifven i stämningen eller i räkning, som jämte stämningen delgifvits svaranden, varde, ändå att bevisning ej blifvit förbragt, till betalning dömdt, så vidt ej uppenbart finnes, att kändandens anspråk icke är lagligen grundadt.» Ändringen i 4 § gick, bland annat, därpå ut, att tiden för stämning om återvinning skulle för såväl land som stad bestämmas till tre månader från domens delgifning.

Då detta lagförslag den 5 oktober 1905 föredrogs i högsta domstolen, uppställde justitierådet Marks von Würtemberg till besvarande den frågan, i hvad mån enligt svensk rätt en parts bevisskyldighet för de af honom lämnade uppgifter skulle bero af, att dessa å motsidan bestredes. De regler, lagen härom innehölle i 12 kap. 3 § rättegångsbalken, kunde efter hans tanke ej förstås annorlunda, än att, i händelse af svarandens uteblifvande vid första rättegångstillfället, kändandens bevisskyldighet är densamma, som om svaranden inställt sig och bestridt kändandens uppgifter, så att dom till kändandens förmån kan meddelas endast om han är i tillfälle att styrka uppgifternas riktighet. Det vid några domstolar brukliga förfarandet att meddela tredskodom jämväl i fråga om obestyrkta fordringsanspråk borde följaktligen anses stå i bestämd strid med gällande rätt. På skäl, som af herr Marks von Würtemberg angåfvos, fann han det berättigadt att ur ifrågavarande lagrum härleda den allmänna grundsatsen, att, då en part på något stadium af rättegången underlåter att yttra sig öfver motpartens uppgifter — det må vara i följd af uteblifvande från domstol, lägre eller högre, eller förbiseende eller annan orsak — sådant i och för sig icke kan befria motparten från bevisskyldighet. En annan sak vore, enligt hvad herr Marks von Würtemberg tillika framhöll, att parts vägran eller underlåtenhet att yttra sig öfver motpartens uppgifter kunde förekomma under omständigheter, som gåfve stöd för det antagande, att parten icke ville eller icke kunde bestrida dessa uppgifter, och att det i följd däraf kunde låta sig göra att taga dem för goda, såsom vore de uttryckligen erkända.

Utan tvifvel kunde det vara berättigadt att, såsom i praxis ofta nog skedde, utgå från ett dylikt tyst erkännande, men det låge i öppen dag, att man på denna väg ej komme till samma resultat som om man ansåge sig kunna i hvarje fall betrakta partens passivitet såsom ett afstående från rätten att fordra bevis.

Från de grundsatser, på hvilka lagen sålunda finge anses hvila, innebar förslaget, enligt herr Marks von Würtembergs mening, ett väsentligt afsteg; och framhöll han därjämte vissa särskilda betänkligheter vid ett genomförande af förslaget. Däremot fann han nära till hands ligga en annan väg att afhjälpa de öfverklagade olägenheterna i rättskipningen, nämligen att utanför den allmänna civilprocessens område anordna ett förfarande, hvarigenom en borgenär, som ej har skriftligt fordringsbevis, kan utan omgång och besvär komma till sin rätt gent emot gäldenären i de fall, då denne ej gitter bestrida fordringens riktighet. Detta förfarande, som närmade sig det i Tyskland och Österrike brukliga s. k. anmaningsförfarandet, skulle gå därpå ut, att offentlig myndighet på borgenärens ansökan riktade en uppfordran till gäldenären, att, om han ville göra någon invändning mot krafvet, framställa denna inom viss tid. Bestrede gäldenären då fordringens riktighet, skulle, utan undersökning om invändningens befogenhet, förfarandet afbrytas; i annat fall åter skulle utmätning för gälden få äga rum, men gäldenären under viss tid äga söka återvinning vid domstol. En sådan lagstiftning komme ej att beröra vare sig den allmänna rättegångsordningen eller lagsökningsförfarandet.

Emot ett sådant förfarande, fortsatte herr Marks von Würtemberg, kunde invändas, att en gäldenär, som ville i det längsta undandraga sig sina förpliktelser, erhöle en alltför lätt utväg härtill, om han, för att afbryta förfarandet, endast behöfde afgifva ett naket bestridande af krafvet. Emellertid fölle det sig ej nämnvärdt svårare för honom att vid domstol framkomma med obefogadt bestridande af fordringen. Och om han droge sig för ett bestämdt bestridande, vore ingenting lättare än att vid första rättegångstillfället begära uppskof för svaromål och nästa gång helt och hållet uteblifva; i sådant fall kunde enligt det af departementschefen framlagda förslaget något tredskeförfarande ej ifrågakomma.

Med stöd af det sålunda anförda framlade herr Marks von Würtemberg utkast till lag om handräckning för fordrans utfående äfvensom till andra däraf föranledda lagändringar.

Af öfriga närvarande fyra justitieråd instämde tre i hufvudsak med herr Marks von Würtemberg. Då ärendet den 16 mars 1906 ånyo anmäldes hos Kungl. Maj:t, blef samma mening där gällande; och infordrades högsta domstolens utlåtande öfver i ämnet uppgjorda lagförslag. Se-

dan på grund af de i detta utlåtande framkomna erinringarna vissa jämkningar vidtagits i förslagen, framlades för 1907 års riksdag förslag till »lag om handräckning för fordrans utfående»; och blef samma förslag af Riksdagen godkänt, hvarefter lag i ämnet utfärdades den 26 april 1907. Enligt 1 § i denna lag må handräckning meddelas »för utfående af penningefordran, som ej är grundad på skriftligt fordringsbevis och icke afser skadestånd».

Vid det tillfälle, då justitierådet Marks von Würtemberg i högsta domstolen motiverade och framlade sitt förslag, var en af domstolens medlemmar, justitierådet Skarin, af afvikande mening. Efter hans mening hade utsökningslagen icke medfört någon ändring i hvad 12 kap. 3 § rättegångsbalken föreskrifver rörande behandling vid domstol af tvistemål i allmänhet, när svaranden, ehuru behörigen stämd, förfallolöst uteblifver. Domstolen har, fortfarande som förut, att utan hinder af svarandens utelämnande, vare sig ett fordringsanspråk är grundadt på skriftligt bevis eller ej — lagen gör härutinnan ej någon åtskillnad — döma i saken, ej på de skäl, käranden företett, utan *efter ty som sanning däri utletas kan*. Domstolen har således, och det med rätta, skäligen fria händer att pröfva hvad verkan svarandens uteblifvande må äga. Hvad särskildt angick mål, där skriftligt fordringsbevis ej finnes, men fordringen är grundad på räkning eller annan noggrann uppgift om dess uppkomst och beskaffenhet, som intagits i den svaranden delgifna stämningen, höll herr Skarin före, att domaren vid svarandens uteblifvande, där tillräcklig anledning ej förekomme att draga i tvifvelsmål räkningens eller uppgiftens sanningsenlighet, skäligen borde antaga, att fordringen var riktig och att således fråga var, ej om en rättstvist, utan endast om ett domfästade af en emellan parterna ostridig fordran, samt genast tredskovis utdöma densamma. Det syntes herr Skarin därför, som för vinnande af Riksdagens syftemål det ej vore nödigt göra det föreslagna tillägget till 12 kap. 3 § rättegångsbalken, utan att detta syfte enklare vunnes genom en lagförklaring af innehåll, att utsökningslagen m. fl. af honom angifna lagbestämmelser »icke må utgöra hinder för att tillämpa stadgandena i 12 kap. 3 § rättegångsbalken äfven på skuldfordringsmål, där skriftligt bevis för fordringen ej åberopades».

Då högsta domstolen sedermera afgaf sitt utlåtande öfver förslaget till lag om handräckning för fordrans utfående, antydde jämväl en af domstolens ledamöter, justitierådet Petré, sin tvekan, på hvilken väg en snabbare och enklare procedur i förevarande slag af mål lämpligast stode att vinna. Men, tillade han, sedan den först påtänkta utvägen — en utsträckt tillämpning af kontumacialförfarandet — öfvergifvits på grund af de inom högsta domstolen uttalade betänkligheter mot det i sådant syfte

framställda lagförslaget, ansåg han sig icke hafva att ingå i bedömande af, huruvida en lagstiftning i den riktning, nämnda förslag anvisade, kunnat vara lämpligare för frågans lösning, än den väg, som sedermera blifvit vald.

Herr Petréns framhöll tillika att, om än en sådan lagstiftning om handräckning som den föreslagna, i åtskilliga fall torde komma att visa sig effektiv, det emellertid ej kunde förnekas, att det föreslagna förfarandet vore föga ägnadt att utöfva något tryck på mindre nogräknade gäldenärer, som vilja undandraga sig sina förpliktelser. Sådana gäldenärer komme säkerligen icke att draga i betänkande att till öfverexekutor insända ett bestridande af krafvet, äfven om de saknade fog därför. Atgårderna vore ytterst enkla och ingalunda förenade med samma obehag och svårigheter som att själf eller genom ombud inför domstol framkomma med ett orättmätigt bestridande. Därest bestridande skedde, vore därigenom förfarandet afbrutet, och hänvändandet till öfverexekutor skulle i sådan händelse, långt ifrån att bereda borgenären någon lättnad, endast hafva ådragit honom onödiga kostnader och förskaffat gäldenären ett ytterligare uppskof. Och vidare erinrades, att det i Tyskland och Österrike brukliga anmaningsförfarandet vore så ordnadt, att där finnes vida starkare garantier mot obefogade invändningar.

Huru har nu denna lag om handräckning för fordrans utfående af den 26 april 1907 visat sig verka?

Enligt chefens för justitiedepartementet ämbetsberättelse angående rättsväsendet i riket för år 1909 voro från år 1908 kvarstående 2,069 dylika ärenden och inkommo under år 1909 8,532, hvadan tillhoppa förelågo 10,601. Af dessa kvarstodo till år 1910 2,086. Beträffande öfriga 8,515 lämnas följande uppgifter:

Besked meddeladt, att ansökningen ej upptages.	Bevis meddeladt, att ansökningen lämnats obestridd eller att jäf gjorts allenast i fråga om handräkningskostnaden.	Ansökningen förfallen	
		på grund af underlåten fullföljd.	på grund af gjordt jäf.
7	3,863	3,331	1,314

Af 8,515 ärenden förföllo sålunda 1,314 eller något mer än 15 % på grund af gjordt jäf. Af de 3,331 ärenden, som förfallit på grund af underlåten fullföljd, torde en del fått förfalla på grund af hinder för delgifning, men beträffande en stor del ärenden i sistnämnda grupp, måhända flertalet, lärer anledningen till den underlåtna fullföljden hafva varit godvillig uppgörelse från gäldenärens sida. Med hänsyn härtill torde kunna antagas, att de fall, där ansökningen om handräckning ledt till åsyftadt resultat, utgjort 70—75 % af hela antalet.

En dylik procentsats kan ju måhända i och för sig icke anses alltför otillfredsställande. Men däremot synes det anmärkningsvärdt, att trots de lättnader och besparingar, det ifrågavarande förfarandet afser att erbjuda, antalet af år 1909 inkomna dylika ärenden utgjorde endast 8,532. Samma år utgjorde de till domstol inkomna tvistemålen vid häradsrätterna 23,777 och vid rådstufvurätterna 35,796 eller tillhopa 59,573. Och af dessa torde väl flertalet få anses hafva varit mål af sådan beskaffenhet, att för dem handräckningsförfarandet kunnat anlitas.

Detta förfarande erbjuder gifvetvis större fördelar för landsbygden än för städerna, beroende dels på långsamheten i landsbygdens domstolsförfarande, dels ock på de större svårigheterna ur lokal synpunkt och eljest för landtbefolkningen att inställa sig själfva eller genom ombud vid rätten. Också visar sig, att af de i ofvanstående tabell upptagna 8,515 handräckningsärenden blott en sjundedel belöper på städerna, men sex sjundedelar eller något mer än 85 % på landsbygden. Och af dessa sista belöpte omkring 40 % på de norrländska länen — på Norrbottens län ensamt mer än 1,000 ärenden eller nära nog lika mycket som på alla Sveriges städer.

Samtidigt härmed kan man icke värja sig för den tanken, att, da dessa ärenden till så stor del belöpa å norra delen af vårt land med långa afstånd och andra svårigheter för samfärdseln, de ärenden, som förfallit på grund af underlåten fullföljd, måhända till större del, än man eljest vore böjd att tro, varit sådana, där delgifning ej kunnat ske, och att således antalet fall med åsyftadt resultat möjligen mera närmar sig den lägre än den högre af de ofvan antagna gränssiffrorna.

Beträffande uppgifterna om de lithörande ärenden, som handlagts af öfverexekutor i stad, framstår som anmärkningsvärdt, att siffrorna ställa sig proportionsvis väsentligt lägre för de större städerna än för de smärre. Af de i ofvanstående tabell upptagna 8,515 ärendena belöpte på Stockholm endast 157, på Göteborg 90, på Malmö 126 och på Norrköping 25. Här af torde man vara berättigad draga en annan slutsats, nämligen att särskildt i de större städerna risken för obefogade jäf är större och direkt afhåller från anlitan af handräckningsförfarandet.

Detta har ock för Stockholms vidkommande bekräftats vid förfrågningar hos innehafvarne af större advokatbyråer och inkasseringsaffärer härstädes. Flertalet af dem hade, under första tiden efter handräckningsförfarandets inrättande, gjort försök att anlita detsamma, men erfarenheterna hade varit så otillfredsställande, att denna väg nu anlidades nästan blott då vederbörande borgenär begärde sådant. Endast en af de tillfrågade ansåg den nya lagen på området i fråga vara till egentligt gagn och förmälde sig gärna anlita handräckningsförfarandet. Enligt sedermera erhållen uppgift utgjorde emellertid det antal ärenden, hvori handräckning af honom begärts, endast 18 år 1908, 20 år 1909, 16 år 1910 och 15 år 1911. Antalet fall, däri handräckningsförfarandet haft åsyftad effekt, utgjorde resp. 14, 14, 13 och 10.

Sammanfattar man de sålunda vunna upplysningarna, torde kunna sägas, att den nya lagen varit till åtskilligt gagn för landsbygden, särskildt den nordliga delen af landet, och i vissa smärre städer, men att gagnet varit mindre inom öfriga städer och framför allt mycket ringa i de större städerna. Där har denna lag icke kunnat gifva någon bot för de missförhållanden, som föranledde 1900 års riksdagsskrivelse. Och dock är det just i de större städerna, som dessa missförhållanden gjort sig mest kännbara.

Ofvan är nämnt, att justitierådet Marks von Württemberg inom högsta domstolen häfdat, att det vid några domstolar brukliga förfarandet att meddela tredskodoin jämväl i fråga om obestyrkta fordringsanspråk borde anses stå i bestämd strid med gällande rätt. På denna uppfattning är ock den nya lagen byggd. Men trots detta visar sig, att denna praxis fortfarande följes vid åtskilliga domstolar, i flertalet fall dock nu som förut under villkor att den räkning, hvarå krafvet grundas, afskrifvits å stämmningsansökningen. I den af justitieombudsmannen till innevarande års riksmöte aflämnade berättelse omförmäles till och med (sid. 346), att denna praxis är ganska allmänt utbredd. Och ehuru justitieombudsmannen för egen del ger uttryck åt den åsikten, att denna praxis icke är lagligen grundad, tillkännagifver han, att han icke ansett sig böra framställa någon anmärkning mot densamma. Ligger icke häri ett erkännande af och ett bevis för, att den nya lagen åtminstone för vissa områden icke är effektiv, utan att andra åtgärder krävas för motarbetande af de omförmälda missförhållandena?

Huru afsevärda dessa missförhållanden äro, har med styrka framhållits i justitieombudsmannens omförmälda framställning till 1900 års riksdag. För att emellertid gifva en mera konkret bild därutinnan må

här lämnas några uppgifter, hämtade från protokollen i tvistemål vid Stockholms rådstufvurätts allmänna rättegångsafdelningar år 1909.

De mål å dessa afdelningar, hvori svaranden på grund af förfallolös utevaror vid första rättegångstillfället dömdes till böter, voro år 1909 522. Uti 335 af dessa blef sedermera krafvet erkänt utan någon som helst erinran. 106 mål återkallades af kändanden, utan att svaranden någonsin varit tillstädes, och blott i 81 mål framkom sedermera invändning mot käromålet. Bland dessa 81 mål finnas emellertid åtskilliga, där invändningen uppenbart framställdes utan grund och utan ens ett försök att styrka densamma, i följd hvaraf käromålet slutligen bifölls.

Beträffande de 106 mål, som återkallades, torde med visshet kunna antagas, att orsaken så godt som undantagslöst varit godvillig uppgörelse. Man lär därför vara befogad säga, att af de 522 mål, där svaranden första gången uteblef och bötfälldes, 441 visade sig gälla ett ostridigt kraf.

De belopp i böter och viten, som utdömdes i dessa 441 mål, utgjorde:

i 265 mål	högst 10 kronor,
i 16 »	11—20 »
i 100 »	21—30 »
i 18 »	31—50 »
i 31 »	51—100 »
i 11 »	mer än 100 »

I ett mål stego böter och viten till öfver 300 kronor, i två mål till belopp mellan 200 och 300 kronor. Sammanlagda beloppet böter och viten i dessa mål utgjorde 10,345 kronor.

Undersöker man förhållandet mellan själfva det omstända beloppet i resp. mål och de i målet utdömda böter och viten, visar sig, att dessa i 31 mål stego till högre belopp, än krafvet afsåg. I 4 mål stego böter och viten till mer än dubbla krafbeloppet, i 4 mål till mer än 3 gånger krafbeloppet och i 2 mål till mer än 4 gånger krafbeloppet.

Dessa siffror gälla nu endast *en* underrätt — visserligen den största — och *ett* år.

Men dessa böter och viten representera dock blott en mindredel af de kostnader, som den nuvarande ordningen medför. Vida mera afsevärda äro de onödigt stegrade rättegångskostnaderna. Om man återgår till de ofvan angifna 441 målen vid Stockholms rådstufvurätt, så framgår, att de 265 mål, hvori bötesbeloppet stannat vid 10 kronor, hafva förevarit hvart och ett vid minst två rättegångstillfällen. I de 16 mål, där böter och viten utgjort 11—20 kronor, äro rättegångstillfällena minst

3 och i öfriga 160 mål minst 4 — det är sålunda tillhopa minst 1,218 inställelser, som i dessa mål ägt rum. Då nu vid Stockholms rådstufvurätt kostnaden för inställelse och protokoll vid hvarje rättegångstillfälle utgör i en del fall 13—15 kronor, men som regel 18—20 kronor, finner man, till hvilka betydande kostnader svarandenas utewaro i dessa mål ledt.

De utdömda bötes- och vitesbeloppen stanna nog mestadels å vederbörande gäldenärer; det hotande förvandlingsstraffet utöfvar därvidlag en stark press. Men gäldandet af dessa belopp sker naturligen på bekostnad af gäldenärernas solvens i öfrigt och således till men för deras borgenärer. Och hvad rättegångskostnaderna angår, är det att antaga, att i en hel del fall gäldenär saknar tillgång till deras gäldande, i följd hvaraf de slutligen komma att drabba vederbörande borgenär, samtidigt som han måhända icke kan utfå något af den domfästa fordringen.

Ett väsentligt men tillfogas äfven borgenären genom den afsevärda tidsspillan, som följer af den nuvarande ordningen med dess tvång till ett eller flera uppskof.

Justitieombudsmannen yttrade i sin framställning till 1900 års riksdag, att det utan tvifvel finnes gäldenärer, som kunde härleda sin ekonomiska ruin från den tid, då de började begagna sig af den metod för vinnande af uppskof med likvider, som lagstiftningen åt dem anvisat. Detta är sant, men i många fall torde för gäldenären följderna blifva än allvarsammare. Ty det är just under denna genom de dyra uppskoffven vunna frist på ruinens brant, som ofta nog frestelserna komma till fingerade lösöreköp, falska gifvoaftal och andra liknade tilltag, hvilka icke så sällan leda äfven till allvarliga kriminella påföljder.

För min del finner jag af det ofvan anförda klart framgå att, om än 1907 års lag om handräckning för fordrans utfående medfört åtskilligt gagn för landsbygden, den icke är ägnad att i städerna, särskildt större sådana, råda bot för de missförhållanden, hvilka man afsett att med lagen afhjälpa och hvilka just i dessa städer framträda som starkast. Det är icke heller tilltalande att se domstolar såsom nödfallsutväg ur denna svårighet tillämpa en praxis, som vid förarbetena för handräckningslagen betecknats såsom ej enligt med gällande rätt och hvilken just af denna anledning flertalet domstolar hittills funnit sig hindrade omfatta.

Icke heller låter det sig göra att lämna de antydda missförhållandena ohulpna. Detta erkännes i ett uttalande af justitierådet Marks von Würtemberg i hans kritik af förslaget om ändring af 12 kap. 3 § rättegångs-

balken, hvilket uttalande jämväl anger utvägen för ett afhjälpande af missförhållandena. »De olägenheter, Riksdagen och dess justitieombudsman härutinnan framhållit, äro», sade herr Marks von Würtemberg, »tvifvelsutan af den väsentliga art, att, om ej för deras afhjälpande annan utväg står till buds än en lagstiftningsåtgärd i den riktning förslaget afser, en dylik åtgärd, trots alla nu framhållna betänkligheter, måste anses önskvärd.»

Detta är just hvad som är fallet. Den genom handräckningslagen anlitade utvägen har visat sig för vissa betydande områden ineffektiv; och det återstår då endast att — vid sidan af det sålunda tillskapade förfarandet — införa en sådan ordning som den af 1900 års riksdag ifrågasatta.

För min del har jag svårt att inse, att i skuldfordringsmål af här ifrågavarande art och där grunden för krafvet tydligt och fullständigt delgifvits svaranden, ett tredskodomsförfarande i händelse af hans utevaros skulle behöfva anses innefatta ett afsteg från svensk gällande rätt och särskildt från grunderna för 12 kap. 3 § rättegångsbalken. Det synes mig, som om den af justitierådet Skarin härutinnan uttalade uppfattningen skulle hafva åtskilligt fog för sig, och att ett dylikt tredskodomsförfarande just är att hänföra under det af justitierådet Marks von Würtemberg gjorda uttalandet, att »parts vägran eller underlåtenhet att yttra sig öfver uppgifter af motparten kan förekomma under omständigheter, som gifva stöd för det antagande, att parten icke vill eller icke kan bestrida dessa uppgifter, och att det i följd däraf kan låta sig göra att taga dem för goda, såsom vore de uttryckligen erkända.»

Tillämplighetsområdet för det ifrågasatta tredskodomsförfarandet skulle gifvetvis bestämmas ungefärligen så: »mål angående penningfordran, som ej är grundad på skriftligt fordringsbevis och icke afser skadestånd, under förutsättning att grunden för anspråket tydligt och fullständigt angifvits i stämningen eller i räkning, som jämte stämningen delgifvits svaranden». Huruvida sedan bestämmelsen skall meddelas i form af tillägg till 12 kap. 3 § rättegångsbalken eller af en lagförklaring till nämnda paragraf i dess nuvarande lydelse, kan ju vara föremål för tvekan. Den senare utvägen skulle närmare öfverensstämma med den tolkning af grunderna för samma paragraf, som ofvan gjorts gällande, men då faktiskt en motsatt tolkning varit af lagstiftaren omfattad, torde väl den förra utvägen böra nu anlitas.

Emot en hemställan om införande *nu* af förändrade lagbestämmelser i förevarande ämne kommer möjligen att invändas, att, då nyligen särskilda sakkunniga tillkallats för revision af vårt rättegångsväsen, frågan

lämpligen bör hänskjutas till dessa sakkunniga för att tagas i öfvervägande vid fullgörandet af deras uppdrag. En dylik åtgärd vore dock synnerligen beklaglig. Den uppgift, som anförtrotts de sakkunnige, är af sådan omfattning, att deras arbete ej kan väntas slutfördt på flera år; och när sedan ett positivt resultat må kunna vinnas af detta arbete, är något, som står i vida fältet. Skulle man således under en lång följd af år låta sådana beklagliga missförhållanden som de ofvan antydda fortfarande kvarstå? Detta kan icke vara lämpligt; och må i sådant hänseende åberopas det uttalande, som gjordes af lagutskottet vid 1900 års riksdag, att den reform, som justitieombudsmannen föreslagit och utskottet förordnat, »ej står i något närmare samband med de öfriga spörsmål rörande rättegångsväsendets ombildning, som tid efter annan framträdt och allt fortfarande kunna anses stå på dagordningen. Den nu ifrågavarande lagändringen kan enligt utskottets åsikt genomföras utan rubbning af de grundprinciper, hvarpå vår nuvarande rättegångsordning hvilar, och bör alltså kunna vidtagas utan afvaktan på den mer eller mindre aflägsna tid, då ett mera omfattande förslag om ändringar i rättegångsordningen kan vinna sin lösning.»

På grund af hvad sålunda anförts tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att tredskodom må kunna meddelas i mål angående penningefordran, som ej är grundad på skriftligt fordringsbevis och icke afser skadestånd, under förutsättning att grunden för anspråket tydligt och fullständigt angifvits i stämningen eller i räkning, som jämte stämningen delgifvits svaranden.

Stockholm den 25 januari 1912.

Allan Cederborg.